ושביעית ביום טוב כהן ונזיר אבית הטומאה ואי אמרינן הואיל °אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכיסוי דם ציפור א"ר פפא בר שמואל באבנים מקורזלות ראויות לכותשן וכתישה ביום טוב מי שרי ראויות לכותשן כלאחר יד בצונמא צונמא בר זריעה צונמא מלמעלה ועפר תיחוח מלמטה ותיפוק ליה משום עפר תיחוח אלא אמר מר בר רב אשי בטינא וטינא בר זריעה הוא במתונתא איתיביה אביי (ה)המבשל גיד הנשה בחלב בי"ט ואוכלו לוקה חמש לוקה משום מבשל גיד ביום טוב ולוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום הבערה ואי אמרינן הואיל אהבערה לא ליחייב הואיל דחזי ליה לצרכו אמר ליה אפיק הבערה ועייל גיד הנשה של נבילה והתני רבי חייא לוקין שתים על אכילתו ושלש על בישולו ואי איתא שלש על אכילתו מיבעי ליה אלא אפיק הבערה °ועייל עצי מוקצה ומוקצה דאורייתא הוא א"ל אין דכתיב [1]והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו ואזהרתה מהכא [2]לא תעשה כל מלאכה א"ל והא את הוא דאמרת בעאי מיניה מרב חסדא ואמרי לה בעאי מיניה מרב הונא הביא שה מאפר ושחטו תמיד ביו"ט מהו (י)ואת אמרת לן (אמר לי) עלה [3]שה ולא הבכור אחת (א)ולא מעשר מן הצאן (ב)ולא הפלגס מן

ושביעית. דעובר משום שדך לא תזרע(ג) וחורש תולדה דזורע כגון חורש לכסות את הזריעה: (ד)**ובכלאים בכרם.** דבהדי דקא חרש מחפה בכלאים והמחפה בכלאים לוקה הרי חמשה. וי"ט הרי ששה. ושבת לא תנא משום דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא דאין לוקין עליו: **וכהן ונזיר אבית הטומאה.** שזה בית הקברות והוא כהן ונזיר ויש כאן לאו דכהן לנפש לא יטמא(ה) ולאו דנזיר על נפש מת לא יבוא(ו): **אחרישה.** משום לאו די"ט לא נילקי: **דם צפור.** הואיל ואי מזדמני ליה צפרים וחיות טובא: **באבנים.** דלא חזו לכיסוי: **ראויות לכותשן.** קושיא היא: **כלאחר יד.** ע"י שינוי דשבות בעלמא הוא וכיון דמדאורייתא שרי פקע ליה מלקות: **טינא.** טיט לח ובלול: **מתונתא.** ארץ לחה ראויה לזריעה ואינה נעשית עפר אם בא לכותשה היא מדבקת ונגבלת: **לוקה משום מבשל גיד בי"ט.** בישול שאינו ראוי ולוקה משום מבשל בשר בחלב אפילו הוא חול וקסבר יש בגידים בנותן טעם(ז) ובשר הם: **משום הבערה.** שלא לצורך דהבערה מלאכה לעצמה ובישול מלאכה לעצמו: **גיד הנשה של נבלה.** דלוקה על אכילתו משום נבילה: **שתים על אכילתו.** אוכל גיד ואוכל בשר בחלב: **שלש על בישולו.** משום הבערה די"ט ומשום בישול די"ט ומשום מבשל בשר בחלב אפילו בחול: **ועייל עצי מוקצה.** דהשתא ליכא למימר הואיל דמדאורייתא אסור להשתמש באש מוקצה בי"ט: **מוקצה דאורייתא.** בתמיה: **והכינו.** במזומן שמזומן כל צורכו(ח) היום ויאמר דבר זה לצורך היום דמשום טורח מלאכת שבת לא צריך דהכתיב(ט) את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו וכיון דלאו מזומן הוא והכתוב קראו הכנה הויא לה מלאכה ועובר עליה משום לא תעשה כל מלאכה(י): **בעאי.** שאלתי: **מאפר.** אחו ומוקצה הוא שאינו נכנס לישוב ימים רבים: **תמיד.** עולה של צבור: **מהו.** ליקרב: **שה ולא את הבכור.** מתניתא היא ודרשה קרא דיחזקאל (מה) גבי קרבנות ושה אחת מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל: **שה ולא את הבכור.** דשה משמע שיהא ראוי להיות בין זכר בין נקבה דכולן בכלל שה ובכור אינו אלא זכר: **ולא מעשר.** דמעשר בהמה אינו ראוי להקדישו לקרבן אחר והכי משמע אחד שיהא לבד ולא זה שאינו בא אלא מכלל עשרה: **מן הצאן.** ולא כל הצאן מיעוטא הוא להוציא. פלגס יצא מכלל כבש ולכלל איל לא בא והיינו כל חודש שלשה עשר דכבש בן שנה הוא ואיל משנכנס לשנה שניה חודש שלם והכי מפרש לה במס' פרה (פ"א משנה ג):

מן

אפילו ע"י ד"א אין מעשרין מזה על זה תירוש ודגן לדגן ודגן שהן כלאים ע"י דבר אחר וכו' ע"י ד"א דקאמר לא קאי אדגן ודגן דכלאו דבר אחר מיחייב בחטים ושעורים לחוד וטעמא דר' יאשיה דכלאים בכרם לא מיחייב אלא בשלשה מינין ובכלאי זרעים מיחייב בב' מינין מפר"י דזריעת כלאים משמע בב' מיני זרעים וחרצן לאו מין זריעה הוא אבל אין לפרש משום דמשמע לא תזרע בהדי כרמך כלאים אבל שדך בלא שום זרע קרוי שדה דהא לא שייך לפרש כן גבי בהמתך ולפירוש ר"י קשה אמאי נקט שור וחמור בשור לחודי' ה"מ לאשכוחי כלאים בשור פסולי המוקדשים כדאמר בפ' בתרא דמכות (דף כב.) דאמר רבי יצחק המנהיג בשור פסולי המוקדשים לוקה משום דעשאו הכתוב ב' גופים דאיתקש לצבי ואיל ולפ"ה ניחא דליכא בפסולי המוקדשי' לאו דמעילה ולפר"י י"ל דמשום דעיקר כלאים בשור ובחמור כתיב נקט שור וחמור: **ושביעית.** למ"ד בפ"ק דמועד קטן (דף ג.) חורש בשביעית אינו לוקה מוקי הך דהכא בחורש ומחפה דמחפה חייב משום זורע: **אחרישה לא ליחייב** הואיל וחזי לכיסוי דם ציפור. אם היה דם ציפור במקום חרישה ובכה"ג שאם היה מבקש עפר אחר יגנב הדם או יטשטש ע"י מים ולא יקיים מצות כיסוי וגם מיירי שאין יכול לקפלו וליטלו דאם לא כן לא שייך כאן דלידחי עשה לא תעשה כדאמר ר"ל [בשבת] (דף קלג:) כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב אם לאו ידחה עשה לא תעשה: **באבנים** מקורזלות. פי' רכות שהן ראויות לזריעה מיהו לא חזי לכיסוי עד שיכתוש וגבי בית הכסא נמי לפי שהן רכות ראויות יותר לקינוח מבשהן קשים ולא כפ"ה דפי' התם בפ' במה (שבת מג.) מקורזלות חדות דהכא לא א"ש ורש"י מחקו כאן מן הספרים(י): **כתישה** בי"ט מי שרי. הקשה ריב"א מאי פריך הא ודאי שרי כמו חרישה דשרי משום הואיל הכא נמי כתישה ועוד תימה היכי פריך הכא דליתי עשה דכיסוי וידחה לאו די"ט הא אין י"ט נדחה מפני עשה דהא תנן בכילד צולין (לקמן פג:) אין שריפת קדשים דוחה י"ט ובפ' במה מדליקין (שבת כד:) יליף מקראי או משום כדמסיק רב אשי התם די"ט עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה ומפרש רשב"ם הואיל וחזי לכיסוי דם ציפור לא משום דמיה קאמר אלא משום דאז לא צריך לחרישה אלא לעפרה ופטור (ל)דהחופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה פטור משום דהוי מלאכה שאין צריכה לגופה והשתא פריך שפיר כתישה בי"ט מי שרי דכתישה הוי כטחינה וצריכה לגופה הוא שמתכוון לעשות עפר לכסות ולא משתרי לצורך כיסוי דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה וקשה לר"י הא דחופר גומא פטור היינו דוקא בבית דמקלקל הוא כדמוכח בפ"ק דחגיגה (דף י.) והכא בשדה דלזריעה קיימא שמשביח את השדה בחרישה ואפילו אי הוה התם דם ציפור הוה חייב אי חריש בארעא דיליה ואי אמרת הואיל ואי הוי מלאכה שאין צריכה לגופה פטור השתא נמי פטור א"כ ביטלת כל מלאכת שבת ור"ת מפרש דבחרישה דכלאים קאי דליכא אלא לאו גרידא אבל איום טוב לא קאי וכגון שאם היה הולך לבקש עפר אחר היה הדם נבלע בקרקע ומסיק כתישה בי"ט מי שרי טפי כיון דמשום י"ט אסור דמשום דאית ביה עשה ולא תעשה גם משום כלאים לא שייך למיפטר בהואיל דאפילו אם היה שם דם ציפור אסור ובתחלה נמי הוה מצי לשנויי חרישה בי"ט מי שרי אלא דמשני ליה בע"א משום יגדיל תורה ויאדיר(מ): **ולוקה** משום הבערה. בפ"ק דביצה (דף יב.) אמר הא מני ב"ש היא דלית להו מתוך אבל לבית הלל שרי אע"ג דצריך שיהא צורך היום הא נמי חשיב צורך היום אע"פ שאין ראוי לאוכלו אלא באיסור: **אהבערה** לא ליחייב. מכאן מוכיח ריב"א דרבה דאמר הואיל היינו אפילו לבית שמאי אמר: **הואיל** וחזי לצורכו. בלא האי פירכא נמי קאמר במכות אפיק הבערה משום דקשיא ליה הא דקאמר רבה חילוק מלאכות לשבת ואין חילוק מלאכות לי"ט: **ועייל** עצי מוקצה. תימה לר"י מ"מ ליתני גיד הנשה של נבילה ולילקי נמי משום נבילה: **שה** ולא הבכור. פירש בקונט' דשה משמע בין זכר ובין נקיבה ותימה דהא בעולה איירי דאין בה נקבה וא"ת אמאי איצטריך קרא שאין תמיד בא מבכור ומעשר תיפוק ליה שאין מתנותיהן שוות וי"ל דהא אמרי(נ) כל הניתני' במתן ד' שנתנו במתנה אחת כיפר וע"ק היאך יעשה תמיד מבכור הא קעבר משום כל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו (יבמות דף ק.) וי"ל כיון דמפיק ליה לשם עולה דינו כדין עולה ומהאי טעמא נמי ניחא לענין מתנה ור"י פירש דהאי קרא מישתעי בפסח דכתיב ביה שה תמים (א) וקאמר שלא יביאנו לא דבכור ולא דמעשר וא"ש השתא דמתנותיהן שוות ולא תיקשי כל שממנו לאשים: **שה** ולא בבור. וא"ת בפרק קמא דחגיגה (דף ח.) דנפקא לן מבמסת ידך דכל דבר שבא חובה אין בא אלא מן החולין וי"ל דהכא אסמכתא בעלמא היא ומן המאתים שערלה בטילה במאתים נמי אסמכתא היא אך קשה דממשקה ישראל מן המותר לישראל דרשה גמורה היא דמהאי קרא יליף בפ"ק דמנחות (דף ה:) דטריפה אסורה לגבוה:

רבי

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פט"ז מהל' מעשה קרבנות הלכה טו:

לו ב מיי' פ"א שם הלכה יד:

◆

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם: שמות טז ה
2. וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: שמות כ ט
3. וְשֶׂה אַחַת מִן הַצֹּאן מִן הַמָּאתַיִם מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל לְמִנְחָה וּלְעוֹלָה וְלִשְׁלָמִים לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים: יחזקאל מה טו

◆

רבינו חננאל

והוא בשביעית וי"ט שתים. כהן ונזיר אבות הטומאה שתים הרי ח' לאוין. ואי ס"ד אמרינן הואיל, אחרישה ביום טוב לא ליחייב הואיל וראוי לכסות באותה החפירה דם צפור. ודחינן אותו מקום שחורש בו אבנים מקורזלות הם דלאו בני כסוי נינהו. אמרינן והא ראוי לכותשן כלאחר יד כו'. ואוקמה רב אשי במתונתא, פירוש קרקע שיש בו ליחלוחית ואינו ראוי לכסות בו. ויש מי שאומר טיט יבש. ומותיב אביי המבשל גיד הנשה בחלב ביו"ט ואכלו לוקה חמש כו'. ואי אמרינן הואיל, אהבערה לא ניחייב הואיל וחזי ליה לצריכה לבשל ולאכול. ושני' אפיק הבערה ועייל גיד הנשה של נבלה. איני והתני ר' חייא אומר לוקה שתים על אכילתו ושלשה על בישולו. ואלו הן לוקה משום מבעיר אש שלא לצורך אכילה, ולוקה משום מבשל גיד ביום טוב שאינו בר אכילה. וכן משום מבשל בשר בחלב, הרי שלשה בבישול. ושתים באכילה משום אוכל גיד הנשה ומשום אוכל בשר בחלב, ואם תוציא הבערה ותכניס גיד הנשה של נבלה ותאמר משום אכילת נבלה ולא משום הבערה, יבואו שלשה על האכילה ושתים על הבישול. והדר ומשני אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה. ומקשינן וכי מוקצה מדאורייתא הוא שלוקין עליו כו', והא את הוא דאמרת בעי מרב הונא ואמרי לה מרב חסדא, הביא שה מן האפר, פירוש מן המדבר ממקום המרעה, ושחט תמיד ביום טוב מהו, מי יש מוקצה לגבוה או לא, ואמרת לן פשטת לי מהאי קרא ושה אחת מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל, שה ולא בכור, אחת ולא מעשר, מן הצאן ולא מן הפלגס, כלומר הפלגס פסול שאינו לא כבש ולא איל, והוא מפורש במס' פרה.

מסורת הש"ס

א) ביצה יב. [ע"ש] מכו' כא: [ע"ש], ב) פ"א ה"ל שם, ג) [ויקרא כה], ד) [שייך לע"א], ה) [ויקרא כא], ו) [במדבר ו], ז) [חולין פט:], ח) בס"א: צורכו, ט) [שמות טז], י) [שם כ], כ) [וע"ע תוס' סוכה לו: ד"ה מקורזלות], ל) [שבת עג:], מ) [ועיין מ"ש תוס' חולין קמא. ד"ה לא צריכה וכו' בשם ריב"א], נ) [זבחים לו:].

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שה ולא הבכור פי' וכו' ור"י פי' דהאי קרא משתעי בפסח דכתיב ביה שה תמים א"כ אתא קרא שיביאו פסח מדבר שיכול להיות אחת פי' נקבה דהיינו חולין ולא בכור ושה אחת כתיב וקאמר וכו':

◆

גליון הש"ס

גמ' אחרישה לא ליחייב. עי' טורי אבן חגיגה באבני מלואים דף יח ד"ה וכלל: שם ועייל עצי מוקצה. עי' מג"א סי' שכ"ה סק"ט:

◆

מוסף רש"י

ושביעית. נמי משום זורע בשביעית (מכות כא:). ביום טוב. דקעביד חרישה ביו"ט (שם). כהן ונזיר אבית הטומאה. כהן והוא נזיר והולך במקום טומאה אחר התראתו, דאיכא חד לאו משום כהן לנפש לא יטמא בעמיו, וחד משום נזיר על כל נפשות מת לא יבוא (שם). לוקה משום מבשל גיד ביו"ט. שהבשול אב מלאכה הוא, ובשול גיד דבר האסור ואינו ראוי לאכילה ועומד לאיסור לא תעשה כל מלאכה, דלא הותר אלא לצורך (ביצה יב.). משום מבשל בשר בחלב. לאו משום יו"ט, דמלקות דבשול יו"ט הא תנא ליה, אלא אפילו הוא חול לוקה משום מבשל בשר בחלב, דכתיב לא תבשל גדי בחלב שלש פעמים, אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול (שם). משום הבערה. שהיא מלאכה לעצמה, וקא סבר יש חלוק מלאכות ליום טוב ללקות שתים על שתי מלאכות משום יו"ט (שם יב:) דאי הוה אינו מבעיר ומכרו מבשל הוו תרוייהו חייבין, דמבעיר ומבשל אבות מלאכות (מכות כב.).